

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERADT MAGASIN

Nr 6.

Gotheborg. Lördagen den 11te Februari.

1854.

Några ord om den tyska bokhandeln och dess hufvudort Leipzig.

Bokhandeln i egentlig mening är naturligtvis jemnärig med boktryckarkonsten: visserligen funnos äfven förut personer som sysselsatte sig med försäljning af handskrifna böcker, men dessas sällsynthet och dyrhet lade ett oöfverstiglighinder i vägen för uppkomsten af någon vidsträcktare och allmänare handel med dem. De första boktryckarna voro också på samma gång bokhandlare. Ej förrän i början af femtonhundratalet finner man spår till en bestämd skillnad mellan dessa båda yrken, Främst stodo i begynnelsen i detta hänseende de fria riksstäderna i sydvestra Tyskland, medelpunkten för den dåvarande tidens litterära bildning, Augsburg, Nürnberg, Strassburg, Köln och framför alla Frankfurt am Main. I sistnämnda stad började man redan år 1564 utgifva en årlig så kallad Messkatalog. Ända in i början af detta århundrade brukade man nämligen föra sina nyheter i bokhandelsväg till de årliga marknaderna eller messorna, der man sålde eller bytte bort dem. I och med reformationen, som i sydvestra Tyskland blef vida mera undertryckt, drog sig den tyska bildningen mera åt nordn: bokhandeln följde med och Leipzig, som utaf ålder haft mycket besökta marknader, fick snart öfvertaget. En alltintill nuvarande tid fortsatt messkatalog började der utgifvas redan år 1594; men det var först med slutet af påföljande århundrade som Leipzig utan gensägelse erkändes för

AUGUSTUSPLATSEN I LEIPZIG.

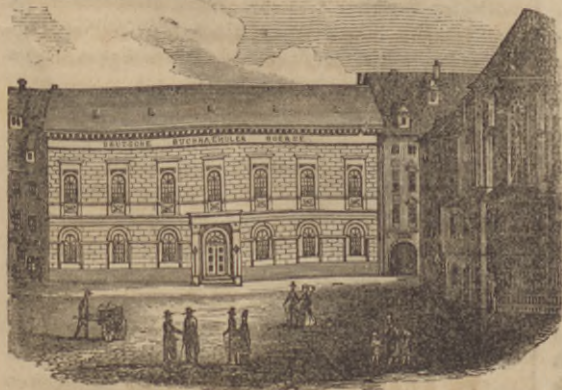
den tyska bokhandels hufvudort, en värdighet som ännu icke blifvit detsamma bestridd. Den marknad som i Leipzig hölls vid påsktiden var en hufvudepok för alla som i mer eller mindre mån sysselsatte sig med böckers utgifvande och försäljande: detta förhållande har visserligen ändrat sig genom de i sednare tider införda förbättrade kommunikationsanstalterna, så till vida att man ej längre gör sig besvär att föra hela förlaget till torgs på marknaden; Leipziger-Ostermesse är emellertid ännu den tidpunkt då alla bokhandlare i Tyskland afsluta och uppgöra sina årsräkenskaper.

Oberäknadt antiqvariska bokhandlare, som uppköpa och försälja gamla och för det mesta redan brukade böcker, delar sig den tyska bokhandeln, som onekligen är den bäst inrättade af alla, i tre grenar, Förläggarens, Sortiment- och Kommissions-bokhandlarens. Den egentlige förläggaren sysselsätter sig med utgifvande af egna förlagsartiklar och distribuerande af arbeten, som bekostade af andra, af honom mottagas i kommission. Den egentliga försäljningen skötes af sortimentsbokhandlaren, som mottager bokhandelsartiklar till utdelning eller efter behof requirerar hos förläggaren hvad han behöfver och kan afsätta. Kommissionsbokhandlare finnas nästan endast i Leipzig och utgöra en mellanlänk mellan förläggaren och sortimentsbokhandlaren; alla betydligare bokhandlare, så väl förläggare

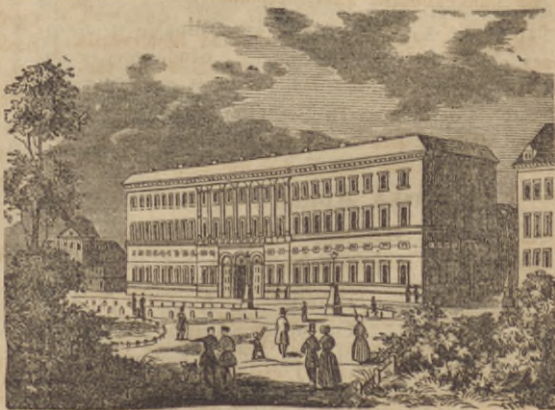
som andra, ha sina kommissionärer i Leipzig, som mottaga och expediera ingående requisitioner. De flesta ansenliga förläggare utom Leipzig ha också en del af sitt lager liggande hos sin kommissionär derstädes, ett förhållande som förklarar den förvånande hastighet, hvarmed man i de flesta fall kan öfver Leipzig få en begärd bok anskaffad. Det är också brukligt att förläggaren lemnar sina artiklar kostnadsfritt i Leipzig, dit sortimentsbokhandlaren är skyldig att på egen kosnad försända qvarliggande oförsälda artiklar, som han önskar återskicka till förläggaren.

Gången inom den tyska bokhandeln är i hufvudsaken följande. Förläggaren skickar de till utdelning bland sortimentsbokhandlaren bestämda exemplaren, åtfölj-

da med fakturor och inlagda i sina serskilda paketer, till sin kommissionär i Leipzig, som fördelar paketerna bland sortiments-bokhandlarenas kommissionärer dersammansstädes. Dessa sednare hopsamla de till deras kommittenter inkommande paketerna, för att sedan på en gång vid öfverenskomna mellantider öfversända dem. Den till bokhandeln hörande brevväxlingen sker helt öppet. Om t. ex. en person hos en bokhandlare A. i Trier beställer en bok, utgifven af en förläggare B. i Königsberg, så öfverskickar A. till sin kommissionär i Leipzig C. en öppen requisition, ställd på B. Denna requisition öfverlemnas till B.'s kommissionär

TYSKA BOKHANDLARE-BÖRSEN.

POSTHuset I LEIPZIG.

D., som åter öfversänder till C. den begärda boken inpackad och försedd med faktura, utställd i B.'s namn. B. har då sjelf intet annat att göra än att på ingången underrättelse från D. debitera A. för beloppet. Sortimentbokhandlaren mottager vanligen nya artiklar med rättighet att återskicka det osålda inom nästa Ostermesse: ofta händer det dock att han får tillstånd att öfverflytta det på nästa årsräkning. Som också äldre saker på begäran esomoftast lemnas på liknande villkor, blir ofta händelsen att en sortimentsbokhandlars hela lager endast består af kommissionsartiklar. Den af dessa förhållanden följande lättheten att utan kapitaler och särdeles erfarenhet i yrket börja en bokhandel, föranleder en del svårigheter för förläggaren, som oftast ej förrän vid nästa påskmessa kan få reda på afsättningen af ett nytt arbete och ej dessförinnan kan påräkna någon redovisning för försäljningen. Sakert är emellertid att afsättningen af nya böcker på detta sätt utomordentligt befordras, hvartill också i väsendtlig mån bidrager att de flesta tyska böcker, i följd af den betydliga rabatt som lemnas åt försäljaren, nästan öfverallt kunna erhållas till samma pris som hos förläggaren sjelf.

Leipzig, som i och för sig sjelf är en betydlig stad med öfver 70,000 inneväpnare och, ehuru beläget inne i landet, i följd af sina från fjärran länder besökta messor af många anses såsom Tysklands andra handelsstad, har dock onekligen sin förnämsta betydelse såsom medelpunkten för den tyska bokhandeln. Förhållandena ha i detta afseende alltmera stadgat sig alltsedan den så kallade Allmänna Börsföreningen mellan Tyska Bokhandlare kom i stånd år 1825. Den för denna förenings räkning åren 1834—36 vid Ritterstrasse uppbyggda Tyska Bokhandlare-Börsen, af hvilken vi här lemna en teckning, har onekligen genom sin bestämmelse och såsom ensam i sitt slag en viss märkvärdighet, om den också i arkitektoniskt hänseende är tämligen obetydlig. Leipzigs bokhandelsrörelse har i sednare tider tilltagit i en förvånande grad. Då man år 1716 räknade 17 bokhandlare, hade deras antal år 1828 stigit till 77 och år 1853 ända till 154 (musikhandlare deri inberäknade). Tysklands förnämsta förläggare äro der bosatta och de 77 kommissionsbokhandlarna hafva uppdrag af öfver 1900 hus utom Leipzig. Påskmessen som alltid börjas Onsdagen före Cantate (fjerde Söndagen efter Påsk) äro i medeltal besökt af 250 främmande bokhandlare: öfver 1000 hus hafva då der sina kommissionärer som uppgöra deras affärer och fullgöra deras utbetalningar. År 1853 räknade man i Leipzig 34 boktryckerier som sysselsatte 650 sättare och tryckare: samt ej mindre än 90 bokbinderiverkstäder.

Leipzig, som till folkmängden är konungariket Sachsens andra stad, ligger på en fruktbar slätt genomfluten af Elster, Pleisse och Parthe, som med sina armar till en del beröra staden och straxt nedanför densamma sammanflyta. Staden var ursprungligen trång och illa byggd och har först i nyare tider blifvit utvidgad och försedd med ansenligare byggnader. En del af dessa pryda den så kallade Augustusplatsen, som ligger emellan den inre staden, Grimmaförstaden och de planterade promenaderna. På vår teckning ser man till höger Posthuset; till venster Augusteum, den nya Universitetsbyggnaden, med Bibliotheket, samt den gamla Universitetskyrkan. Universitetet som är särdeles rikt doteradt, inrättades redan år 1409: det hade år 1853 46 ordinarie professorer utom 31 extra ordinarie. Studenternas antal som på sednare tiden aftagit var samtidigt 794. Universitets-Bibliotheket räknar 150,000 band samt 2,000 handskrifter.

Svenska Riddare-Orderna.

(Forts. från sid. 31.)

4. Wasa-Orden.

Denna Orden stiftades af Konung Gustaf den III år 1772 för medborgerliga förtjensters belönande och utdelas åt sådana personer, som hafva gjort sig förtjenta af riket genom åkerbruk, bergshandtering, konster och handel. Äfven utländska män kunna erhålla densamma. Prin-

sarna af Kungl. Huset erhålla denna Orden vid sin födelse.

I instiftningsurkunden säger Konungen, att han benämner den Wasa-Orden för att hedra minnet af de stora Konungar af Wasahuset, hvilka hafva gjort så mycket för åkerbrukets och slöjdernas befrämjande i Sverige. Wasasläktens vapen (en kornvase) har han derför i dubbel mening valt för denna orden, såsom tillika varande den mest passande sinnebild af den förtjenst, för hvilken den är afsedd.

Orden delas i trenne grader: Commendörer med Stora Korset, Commendörer och Riddare.

Commendörerna med Stora Korset bära en stjärna på bröstet och derjämte ett bredt grönvattradt band öfver högra axeln till venstra sidan, hvarest hänger ett mindre ordenstecken. Stjärnan är af silfver och åttkantig: i midten af densamma synes Wasa-vapnet (en gyldene kornvase) under en krona. Emellan stjernspetsarna ser man tredelade nässelblad af silfver med små sköldar, afdelade i silfver och rödt, mellan fördjupningarna, emot hvilka, mellan nässelbladets tre delar, ligga tre gyldene spikar med spetsarna vända emot hvarandra *). Det mindre ordenstecknet vid det breda bandet är en kornvase af guld, omgifven af ett gyldene band med omskriften: *Gustaf den tredje Instiektare MDCCLXXII*. Decorationens fram- och fransida äro hvarandra alldeles lika. Commendörerna bära detta tecken vid ett smalare grönt band omkring halsen (*en collier*); Riddarne ett mindre dylikt i ett ännu smalare band i knapphållet eller på bröstet.

Vid stora högtidligheter visa sig Commendörerna med Stora Korset och Commendörerna i sin ordensdrägt. Commendörerna med Stora Korset bära då stjärnan så väl på bröstet som på manteln. I stället för det breda bandet hafva de en kedja omkring halsen, sammansatt af fyra gyldene vasar, omväxlande med fyra delade Holsteinska nässelblad och åtta krönta sköldar, hvarpå Svenska vapnet, omgifvet af handels, konstens och åkerbrukets attributer, är afbildadt, och förenade genom gyldene länkar. Vid kedjans undra sida hänger det ordenstecken, som bäres i det breda bandet.

Commendörer bära i ordensdrägt blott Commendörstecknet i ett band omkring halsen.

Något särskildt ordenskapitel äger icke rum för denna Orden: dubbningen sker för de i hufvudstaden närvarande Riddare af Konungen i Högst densammes rum å Kongl Slottet. De ceremonier, som dervid förete sig, äro nästan densamma som vid de andra Orderna. Ordens-Sekreteraren uppläser först Ordensbrevet, ungefär så lydande:

"Wi N. N. Sveriges, Göthes och Wendes Konung & c. & c. Göre vederligt: att såsom hos Oss i Nädig åtanka kommit den märkliga nytta och fördel, som N. N. genom befrömligen ådagalagda prof af kunskaper, flit och idoghet, Oss och Fäderneslandet tillskyndat, samt det nitiska bemödande, hvarmed han ännu söker sådana ypperliga Medborgerliga skyldigheter uppfylla; Alltså hafve vi, till belönning för sådan förtjenst, samt till uppmuntran att uti en för det Allmänna så nyttig föresatts fortfara, af Kongl. Ynnest och välvilja velat antaga, såsom Wi och härmed, och i kraft af Detta Wårt öppna Bref förklare honom N. N. att vara Commendör (Riddare) af Wår Wasa-Orden, af hvilken Wi sjelfve äre Ordens-Mästare. Wi tillägne honom fördenskull härmed, jämte detta heders- och förtroendetecken, alla de förmåner, fri- och rättigheter, som denna Orden, antingen redan blifvit tillagde eller hädanefter tilläggas kunna. Det alle, som vederbör, hafve sig hörsammelig att efterrätta. Till yttermera visso hafve Wi detta med Egen Hand underskrifvit: och med Wårt Seraphimer-Ordens Insegel bekräfta låtit."

Efter föreläsandet af detta bref framkallar Ordens-Canzlern Riddaren till edens afläggande, hvilket sker knäböjande inför Konungen med högra handen upplyftad, och hvilken ed, förestafvad af Ordens-Sekreteraren, lyder sålunda:

"Jag N. N. lofvar och svär vid Gud och Hans heliga Evangelium, att jag vill och *) Nässelbladen beteckna Holsteinska husets vapen.

"skall den rena Evangeliska Lutherska Tro och Lära i vördning hålla, vara minom Konung och Rike Hans huld och trogen, samt Hans och Rikets bästa värda, stå emot orätt, samt styrka frid och rätt: jag skall ock Ridderskap öfva efter mitt bästa vett och de stadgar mig föreskrefne äro; så sannt mig Gud hjelpe till lif och själl!"

Härpå dubbar Konungen med sitt svärd tre gånger Riddarens venstra axel, sågande:

"Wi N. N. Sveriges, Göthes och Wendes Konung & c. & c. tage dig upp till Riddare (Commendör) af Wår hedervärda Wasa-Orden. Var värdig!"

Derefter hänger His Majestät Commendörerna kedjan och Commendörstecknet omkring halsen och öfverlemnar åt Riddaren ordenstecknet, hvarefter dessa kyssa Konungens hand och tacka för utnämningen.

Denna Ordens båda Hårolder bära så väl i sin ordensdrägt som i sin civila uniform tecknet af sin värdighet, en gyldene, oval medalj, hvarpå ordenstecknet med dess devis är präglad, i ett smalt grönt band på bröstet.

5. Carl XIII:s Orden.

Konung Carl den XIII stiftade den 27 Maj 1811 denna Orden, hvilken endast utdelas till frimurare af svenska systemets högsta grad, men likväl bäres äfven utom logen. Stiftningsurkunden lyder sålunda:

Wi Carl den Trettonde med Guds Nåde Sveriges, Göthes och Wendes Konung & c. & c. Göre vederligt: Bland de omsorger dem Wi, genom Försynens skickelse, med Sveriges Krona mottagit, har för Oss den alltid varit kärast, at upöka och belöna förtjensten, ehvar den bidrager til almänt gagn. Wi hafve sedt, huruledes, med enahanda tänkesätt, Wåre Glorvördige Fäder och Företrädare, genom åtskillige Ordens uplifvande från förtiden eller nyas instiektande, velat upmuntra Ridderlige bragder och Medborgerlige idrotter, och til dygdens egit invärtes värde äfven lägga det yttre vittnesbördets synbarhet; men när i Trohetens, Tapperhetens, Vetenskapens och Idoghetens vedermälen, för hvilke Wi bland Wåre trogne undersåtare kunna inskränkas af belönningarnes möjlighet, men ej af de värdiges antal, Wi hedre den uppenbarade förtjensten, har hos Oss åtanka ej mindre förekommit af de välsinnade Medborgare i alla Stånd, som i mindre lysande värf och inom inskränkta kretsar, utan anspråk på hågkomster och förtjänst, ledde af blotta åtrån att gagna medlemmiskor, och med et Svenska sinne-laget bland andra Folk utmärkande ädelmod, så ofta okänt bidraga til nödlidandes och faderlösas hjälp, och lemna i deras boningar sina välgörningar men ej sina namn."

"Då Wi önske at äfven hedra desse, af Lagarne ej föreskrifne, och til det almännas agtning sällan framkallade dygder; hafve Wi bland deras idkare, minst kunnat undgå at i Wår synnerliga Nädiga välvilja återkalla et Agtningsvärdt Svenskt samfund, som Wi sjelfve styrt och förestätt, hvars afsigter och vidsträckt inrättningar till mensklighetens gagn Wi omfattat och utvidgat, och med hvilket Wi, såsom Styresman, i så långliga tider underhållit de förbindelser, som hos dess Ledamöter, nu Wåre undersåtare, i alla tider försäkra Oss och Wåre Efterträdare på Svenska Thronen om alt hvad Religion, laglydnad och välgörande kunna heligast ålägga de dödlige."

"Til vedermäle af sådant Wårt Nädiga tänkesätt för detta Samfund, Wilje och Bjude Wi, at dess förnämste Embetsmän, till det antal Wi af dem utstake, skola hädanefter i det allmänna nyttja och bära detsamma Tecken, som med Wårt närmaste förtroende utmärker den högsta värdigheten inom dem sjelfve; Och förklare härmed, at de hädanefter skola vara och utgöra et egit offentligt Riddare-Gille och Capitel, med namn af Carl den Trettondes Orden, af hvilken Wi sjelfve äre Ordens-Mästare."

"Och såsom Wi härutinnan för ändamål hafve, at, jemte en kraftig uppmuntran til sådana välgörande dygder, äfven efterterlemna, ej mindre äminnelsen af detta Samfunds tilgifvenhet för Oss under Wår enskilde styrelse, än af Wår Konungsliga ynnest för dem, hvilka Wi sjelfve så länge omfattat och hägnat under namnet af Medbröder; Alt-så hafve Wi til denna Wår Ordens upprättande, valt den dagen och det tillfället, då Wår älskelige Herr Son och Thronföljare, den Högborne Furste och Herre Carl Johan, antager närmast Oss Sjelfve bemälte Wårt Samfunds högsta styrelse. Wi öfverlemne härmed åt Honom och Dess efterträdare på Svenska Thronen, at denna Wår insticketelse i Svea Land efter Oss uppehålla och fortsätta, enligt här efterföljande stadgar, dem Wi med Egen hand underskrifvit och med Wårt Kongl. Seraphimer-Ordens Inse-gel bekräfta låtit."

"Stockholm i Ordens-Capitlet den 27 i Maji månad, året efter Christi Börd det Ettusende Åttahundra och Elfte, och på Wår Regering det Andra.

CARL.

Carl Mörner

Orden har endast en klass, hvars medlemmar kallas Riddare. Prinsarna af Kungl. Huset erhålla densamma icke vid sin födelse, utan först sedan de tagit del i frimurare-ordens arbeten. Enligt statuten får den endast räkna trettio medlemmar, af hvilka 27 skola vara af världsligt och 3 af andliga ståndet, oberäknadt de Kungl. Prinsarna. Ingen kan erhålla densamma som icke uppnått 36 år. I afseende på rang hafva Riddarne sin plats näst efter Com-mendörerna och framför Riddarne af de öfriga Kongl. Orderna.

Ordenstecknet är ett rödt emailleadt kors med infattning af guld och fästadt under en gyldene Kungl. krona; i midten af framsidan äro på en hvit glob tvenne förgyllda öfver hvarandra lagda C, hvilka omsluta talet XIII; på baksidan synes frimurare-ordens symbol, bokstaven B, med svart färg, infattad inom en gyldene triangel. Denna decoration bäres i ett rödt band omkring halsen (*en collier*) och der-jämte ett mindre kors utan gyldene krona af rödt kläde eller email på venstra bröstet.

Riddarne visa sig vid stora högtidligheter och i Ordens-kapitlet i en särskild ordensdrägt De världsliga bära då, utom ordenstecknet *en collier*, det mindre röda korset på bröstet och ett större kors af rödt kläde på manteln och på det öfver högra axeln till venstra sidan hängande skärpet. De andliga Riddarne hafva jämte decorationen om halsen blott ett stort kors af rödt kläde på manteln.

Denna Orden har eget ordenskapitel, som alltid hålles på Carlsdagen den 28 Januari, hvil-ken är stiftarens namnsdag, och i hvilket Rid-darne utnämns. Konungen och samtliga Rid-darne äro dervid i ordensdräfter. Efter hållet kapitel spisa Riddarne vid den Kungl. tafeln, till hvilken då inga främmande äro befallda. Två månader efter utnämningen sker dubbnin-gen i Konungens rum, dervid ceremonierna äro nästan desamma som vid de öfriga orderna. Desammas öppnande sker genom uppläsandet af Riddarebrevet af Ordens-Secreteraren, så lydande:

"Wi N. N., med Guds Nåde Sveriges, Göthes och Wendes Konung &c. &c. Göre veterligt: att såsom hos Oss i Nädig åtanka kommit det nitiska och välgörande bemödan-de, hvarmed Oss älskelig N. N. sökt och ännu söker att uppfylla sina undersåtliga och medborgerliga pligter till allmänt gagn; alltså hafve Wi, till belöning för sådana tän-kesätt och till uppmuntran att derutinnan vidare fortfara, af Kongl. ynnest och välvil-ja, velat antaga, såsom Wi ock härmed och i kraft af detta Wårt öppna Bref antage ho-nom N. N. att vara Riddare af Wår Carl XIII:s Orden, för hvilken Wi Sjelfve äre Ordens-Mästare. Wi tillägge honom förden-skull härmed, jämte detta heders- och för-troendetecken, alla de förmåner, fri- och rät-

tigheter, hvilka denna Wår Orden tillagda äro, eller hädanefter tilläggas kunna. I syn-nerhet taga vi honom härmed i Wårt Kongl. hägn och beskydd, så att om honom såsom Rid-dare något vidrigt vederfares, det af Oss med högsta onåde anses och upptagas skall. Det alle som vederbör, hafve sig att efterträta Till yttermera visso hafve Wi detta med Egen hand underskrifvit, och med Wårt Kongl. Seraphimer-Ordens Inse-gel bekräfta låtit."

(Datum).

(Konungens Namn).

Ordens-Cansleren frankallar derefter den utnämnde Riddaren till ordenssedens afläggande, hvilket sker knäböjande inför Konungen med högra handen uppräckt. Eden, som af Ordens-Secreteraren förestafvas, lyder sålunda:

"Jag N. N. lofvar och svär, vid Gud och Hans Heliga Evangelium; att jag, till obrotts-lig efterföljd af mine redan ingångne förbindelser, vill och skall med lif och gods försvara, den rena Evangeliska Tro och Lä-ra; vara minom Konung och Rike Hans huld och trogen; Hans och Rikets bästa värda; stå emot orätt, samt styrka frid och rätt; gagna nödlidande efter min bästa förmåga; befrämja enighet och laglydnad; samt öfva Ridderskap efter de Stadgar, som till dessa ändamål redan äro eller blifva mig föreskrif-ne: Så sant mig Gud hjälpe till lif och själ! Derefter dubbar Konungen med sitt dragna svärd tre gånger Riddarens venstra axel, så-gande:

"Wi N. N. med Guds Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung &c. &c. upptage dig till Riddare af Wår hedervärda Carl den XIII:s Orden. War värdig!"

Konungen emottager derpå ordenstecknet af Ordens-Skattmästaren och hänger det om Rid-darens hals, som derefter kysser Konungens hand till tack för vederfarens nåd.

En paragraf i denna Ordens statuter tillförsäkrar Riddarne, att, om de vid sin död efter-lenna barn i torftiga omständigheter, Konungen, såsom de behöfvandes förste beskyddare, vill på sin bekostnad låta bestrida deras uppfostran, Härolder har denna Orden inga.

Märkvärdiga exempel på långt lif.

(Ur Hufeland's "Konsten att lefva länge", öfvers. af C. C. Gjörrwell, Stockholm 1798.)

De utomordentligaste exemplen af långvarig lefnad finne vi dock allenast ibland de klasser af menniskor, som vid kroppsarbete och uti fria luften föra ett enfaldigt och naturenligt lefnads-sätt, ibland *Landfolk, Trädgårdsmästare, Jägare, Soldater och Matroser*. Endast i dessa kall uppnår ännu menniskan en ålder af 140, ja 150 år. Jag kan icke vägra mig det nöjet, att här något omständigare anföra de märkvärdigaste af dessa exempel, ty i sådana fall är ofta jemväl den minsta omständighet intressant och vigtig.

År 1670 dog *H. Jenkins* i Yorkshire. Han hade redan 1513 bevistat fältslaget vid *Flowden-field*, och var då 12 år gammal. Af cancelliernas och andra domstolars registraturer kunde man se, att han i hela 140 år aflagt ed och vitnat inför domstol. Emot sanningen häraf har man således intet att invända. Vid sin död var han följaktligen 169 år gammal. Hans sista göromål bestod uti att fiska, och han kunde ännu, då han redan hunnit långt öfver 100 år, simma i strida strömmar.

Honom kommer närmast *Thomas Parre*, äfven en Engländer, från Shropshire. Han var en fattig bonde, och måste dagligen arbeta för sitt uppehälle. När han uppnått 120 års ålder, gifte han sig åter med en enka, med hvilken han lefde tillhops i 12 år, och som försäkrade sig aldrig märkt honom vara gammal. Ända till sitt 130:de år förrättade han ännu allt arbetet hemma, och plögade äfven tröska. Några år före hans död började först ögonen och minnet försvagas; men hörseln och förståndet förblefvo ända till slutet sunda. I hans 152:dra år hörde man talas om honom i London; Konungen blef ganska nyfiken att få se denna sällsamhet, och han måste begifva sig dit. Detta förkortade högst sannolikt hans lefnad, hvilken han utomdess skulle hafva bragt till ännu längre mål. Han blef nendigen

så kongligt trakterad, och således hastigt försatt i en mot hans förra alldeles stridande lefnad, att han kort derefter 1635 afled i London. Han hade då upplefvat 152 år och 9 månader under 9 Konungar af England. Det aldrig märkvärdigaste var det, att man vid hans liks öppnande, hvilket *Harvey* förrättade, träffade alla hans in-älfvor i sundaste tillstånd, utan att upptäcka den minsta brist. Också hade reftonen ej en gång blifvit hårdare, hvilket man eljest finner hos alla gamla personer. Således låg i hans kropp ej ännu den minsta orsak till döden, och han hade blott aflidit af för hastigt öfverflöd, emedan man hade för mycket välplägat honom.

Nästan dylikt är följande nyare exempel. En Dansk, vid namn *Drakenberg*, född 1626, tjente ända till sitt 91:sta år såsom matros på Kongl. Flottan, och tillbragte 15 år af sin lefnad uti Turkiskt slafveri, således i största elände. När han var 111 år gammal och då hade satt sig i ro, föll det honom in att gifva sig, och han tog en hustru vid 60 års ålder; men denna öfver-lefde han länge, och i sitt 130:de år förälskade han sig i en ung bondflicka, hvilken dock, såsom man väl kan föreställa sig, afslog hans till-bud. Han försökte dock vinna denna sin önskan hos ännu flera; men då han ingenstädes var lyckligare, beslöt han äntligen att förblifva o-gift, och lefde således ännu 16 år. Först år 1772 dog han i sitt 146:te år. Han var af nog häftigt temperament, och visade ofta sin styrka ännu i de sista åren af sin lefnad.

År 1757 dog uti *Cornwallis J. Effingham* uti sin ålders 144:de år. Han var född under Jacob Lis regering af mycket fattiga föräldrar, och hade blifvit allt ifrån barndomen hällen till arbete; tjänte länge såsom soldat och korporal, och såsom sådan äfven i slaget vid Hochstädt. Slutligen återvände han till sin födelseort, och lefde såsom daglönare ända till sin död. Det är märk-ligt, att han i ungdomen aldrig druckit hetsiga och starka drycker, alltid lefvat ganska måttligt, och sällan ätit kött. Han visste ända till sitt 100:de år icke hvad det är att vara sjuk, och gjorde ännu 8 dagar före sin död en resa af 3 mil.

De allra nyaste och icke mindre märkvärdiga exempel äro följande:

År 1792 dog uti Holstein en arbetsam bonde, vid namn *Stender*, i dess 103:dje år. Han åt nästan intet annat än gröt och tjärnmjök, ganska sällan kött, och det alltid väl saltadt. Han kände nästan aldrig törst; drack följaktligen ock sällan. Tobak rökte han gerna. Först på äl-dern började han dricka the, stundom ock kaffe. Tänderna förlorade han snart. Sjuk var han aldrig. Förargas kunde han alldeles icke, det är: det var för honom fysiskt omöjligt, att gallan kunde uppretas till utbrott. Han undvek ock alla tillfällen till misshällighet och tråta. Men deremot hade han en desto större förtröstan till försynen, och visste att dermed hugsvala och trösta sig i alla motgångar och olyckshändelser. Hans käraste talänne var alltid Guds godhet.

Ett af de aldrabesynnerligaste exempel, huru under de största lyckans omkast, ofta hotande dödsvåda och de skadligaste inflytelser, en men-niskas lif likväl kan otroligt länge bibehållas, är följande. År 1792 dog uti Preussen en gam-mal soldat, vid namn *Mittelstedt*, uti en ålder af 112 år. Denne man var född i Juni 1681 i *Fissahn* uti Preussen, och blef såsom betjent af sitt herrskap, som en afton bortspelte hela sitt equipage och dertill sex betjenter, likaledes bortspelad. Sedan begaf han sig i krigstjänst, och tjente 67 år såsom soldat, bevistade alla fälttågen under Konung *Fredrik I, Fredrik Wil-helm I* och *Fredrik II*, i synnerhet hela sjuåriga kriget, samt 17 hufvuddrabbningar, då han otal-iga gånger trotsade döden och fick många bles-surer. I sjuåriga kriget blef honom hästen undanskjuten och han rysk fånge. — Efter alla dessa uthärdade besvärigheter gifte han sig, och, sedan två hustrur aflidit, tog han år 1790 ändå den tredje, således i sitt 110:de år. Han kunde ännu ända till kort före sin död i hvarje månad gå öfver en Svensk mil, för att emotta-ga sin lilla pension. (Forts.)

JÖNS JACOB BERZELIUS.

Jöns Jacob Berzelius.

Är det en sanning, att kunskapens träd växer lika för alla, och att sålunda också vetenskapen, dess långsamt mognande frukt, är allas gemensamma egendom, måste det visserligen i och för sig vara likgiltigt inom hvad krets den ene eller andre af dess utmärktare mälsmän lefvat och verkat, ännu mer, ifrån hvad land han utgått, enär hans lifs uppgift ej varit inskränkt inom dess tränga gränser; men lika orätt som det vore att undra öfver fadrens glädje, när han ser sitt barn, vinna utmärkelse och framgång, om han också föga eller intet har att tillräkna sig de rika gåfvor, som en gifmild försyn slösat på detsamma, med lika rätt kan en nation känna sig stolt när en af deras söner tillkämpat sig ett fräjdadt och värderadt namn inom vetenskapen. Berzelius var en sådan man, som verlden ej tvekar att tillägna sig såsom sin, men på samma gång en ära och en prydnad för Sverige, vårt fosterland, det land som sett honom födas.

Näst Linné, Botanikens reformator, har svårigen någon Svensk vunnit äfven i utlandet ett så allmänt erkännande som Berzelius, men också bildade de båda epok hvar inom sin vetenskap. — Hvad Linné var för botaniken, var i föga mindre mån Berzelius för Chemien. Nya systemer ha uppbyggts för att reda och ordna den vid första påseendet så brokiga mångfalden i blommornas rike, men Linnés namn strålar ännu efter ett århundrade i ofördunklad glans; så skall Berzelii ära bli oförminskad, om ock vetenskapen i sin brådsakande utvecklingsgång ej

länge skall blifva stående vid de resultat, hvartill han kommit, utan, vid den ständigt fortgående kampen för sanningens fullkomliga seger, åt alla håll söka vidga sin synkrets och i alla riktningar bryta sig nya banor eller med allt större säkerhet fortgå på de redan beträdda; ty begge hade det gemensamt, att de ej byggde på egen grund, utan, städse vägleda af forskningens aldrig vilseledande fackla, visste att med sina blickar intränga i naturens egen verkstad och således ösa ur samma källa, hvars förut för fäkunnighetens ögon så grumliga vatten genom deras medverkan skulle framstå i allt större klarhet och gemenskap.

Det är en nedslående iakttagelse, som vid betraktandet af de flesta stora mäns utveckling o-villkorligen erbjuder sig, att nämligen den verkliga förtjensten ofta har större strider att genomkämpa, ett starkare motstånd att öfvervinna, innan målet är uppnådt, än äfven den simplaste medelmätta som sluppen kommit att välja samma bana och af en kortsynt samtid orättvist omhuldad, under det snillet och talangen, om ej rent af undertryckas och motarbetas, åtminstone på egen hand måste bryta sin väg. — Men det är å andra sidan en ej mindre glädjande företeelse att, hvad människorna i sin blindhet fela, förr eller sednare i dess fullaste mått ersättes af en rättvis, alltid vakande försyn, som ej öfverger sina utkorade redskap, om hon ock i pröfningarnas och motgångarnas skola lär dem den misstro till eget värde, den sinnets ödmjukhet, hvarförutan ingen sann storhet är möjlig, skärper deras blick och ger deras krafter spänstighet och uthållighet att oförtröttadt verka för

uppnående af det stora mål, som blifvit dem förelagdt. Motståndet besegras efterhand, snillet blixtar genomtränga den skymmande slöja, hvari okunnigheten och ett ensidigt fasthållande vid det gamla söker inhölja den gryende öfverlägheten, och förtjensten tar slutligen ut sin rätt och tilltvingar sig det erkännande som så länge blifvit den förvägradt.

Berzelii lif lemnar härpå ett slående exempel. Få ha i sin ungdom och tidigare mannaålder kämpat så bittra strider, men också få som han gått segrande ur dem.

Berzelius härstammar liksom Linné af en från bönder utgången prestsläkt. Hans stamfader Jöns Jacobson, född 1612, var arrendator af hemmanet Bergsätra i Motala socken af Östergötland, hvaraf sonen Bengt, som studerade och blef prest, tog namnet Berzelius. Af dennes sonsöner, Samuel Berzelius, Collega Scholæ i Linköping, och Elisabeth Dorothea, dotter af Häradshöfding Sjösten, föddes den 29 Augusti 1779 sonen Jöns Jacob. Redan vid 4 års ålder faderlös, förlorade han 5 år derefter äfven sin moder, som emedlertid ingått nytt äktenskap med pastorn vid tyska kyrkan i Norrköping, sedermera Kyrkoh. i Ekeby, Ekmark, i hvars hus Berzelius således erhöi sin första uppfostran och på samma gång sin första rigtning åt naturens studium, som styffadren med kärlek omfattade; tilldess denne 1791 ingick ett nytt gifte, då han öfverlemnades till vård åt sin morbror och förmyndare, Löjtnant Sjösten, som sjelf i knappa omständigheter och med 7 egna barn, visserligen behandlade den fader- och moderlöse med

välvilja; men det allt mer tilltagande missnöjet å fostermoderns och syskonbarns sida, som i den tillkomne släktingen ej sågo annat än ett onyttigt påhäng för den öfriga familjen och nästan behandlade honom såsom ett nådehjon, då rätten af hans ärfda kapital, stort 200 R:dr, skulle gälda underhållet med kläder och föda, kunde ej annat än förbittra den känslige gossens dagar. Hur djupt han själf kände det tryckande i sin ställning, synes tillräckligt af hans egna sorgliga ord: "Min belägenhet under dessa år lemnar ett så lifligt intryck, att jag aldrig kunnat dela andras glädje vid tanken på barndomen. Emellertid intogs han 1793 å Linköpings gymnasium, der han tillhugte tre år och derunder uppehöll sig med privatinformation i sjelfva staden, med undantag af ett halft år, då han konditionerade på landet hos en Arrendator Borre i närheten af Norrköping, hvarunder han berättas ha fått dela sitt rum med potatis-förrådet och, först när detta började frysa, fick tillräckligt ved till eldning, utan att dock deröfver på något sätt beklaga sig, emedan han i det tarfliga och anspråklösa huset blef vänligt och hjertligt bemött. Gymnasii-tiden, om än rik på pröfningar och kanske just derföre ej utan inflytande på framtiden, var dock af föga nytta för hans vetenskapliga fortkomst, då han utan mycken ansträngning ändå sina kamrater öfverlägsen, såsom han själf erkände, föga läste om han och alltjämt framflyttades, hvartill nog i ej ringa mån bidrog att han, af sina släktingar bestämd till prest, ej kände någon inre kallelse dertill; emellertid gaf det lefvande intresse, som dåvarande läraren i Naturalhistoria Hornstedt visade för sin vetenskap, en ny impuls åt Berzelii medfödda sinne för naturens studium, och med början i hand genomströfvade han snart skog och mark för att rikta sina kunskaper inom Faunas värld och på samma gång det Naturhistoriska Museet, som af Gymnasisterna skulle grundläggas. Denna zoologiska ifver var emellertid nära att föranleda en olycka, hvars följder kunnat vara oberäknliga, om de ej genom försynens styrelse blifvit afvända, men likväl ej ringa inverkan på hans framtid. — Hemkommen från ett ströftåg glömmar han att bössan är laddad och riktar den i ungdomligt lätt sinne mot en af sina disciplar. Skottet klickar, men han vill ännu en gång roa sig att bränna af fångkrutet, pålägger nytt sådant, då smällen och den krossade fönsterrutan, mot hvilken han lyckligtvis denna gången vänt bössan, förskräcker hans omgifning och slår honom själf med fasa vid tanken på hvad han kunnat göra, om ej en högre styrelse fört hans hand. Emellertid stannade det ej vid förskräckelsen, Collegium gymnasticum sammanträdde i följd af föräldrarnas klagomål och Berzelius dömdes till den högsta af skol-lagen medgifna kroppssaga, hvilket dock genom Hornstedts förböner hos läroverkets Ephorus biskop Lindblom afböjdes. Att dock händelsen ej var glömd, synes af det betyg han kort derefter erhöi för afgång till Akademien, hvari han be-tecknas såsom en yngling "af mindre goda seder och tvetydigt hopp" och likväl lär väl aldrig, om man undantager en och annan lections försummande i följd af hans ifver för ett annat studium, en sedligare yngling ha lemnat ett undervisningsverk.

År 1796 inskrifven vid Upsala Universitet, beslöt nu Berzelius att helt och hållet slå prest-ämbetet ur hägen och i stället ägna sig åt medicin, isynnerhet emedan han dervid hade tillfälle att fortsätta sitt älsklingsstudium, naturvetenskaperna. Det var emellertid först efter två-årig frånvaro under konditionering, som han med allvar kunde arbeta på sina examinas afläggande, och äfven sedermera måste han i brist på medel ofta afbryta sin vistelse vid Akademien. En gång bekant med chemiens studium hängaf han sig snart med brinnande ifver åt detsamma, om också i sina bemödanden derför snarare motarbetad än understödd af sina lärare. På ett oförklarligt sätt synes han från första början ha misshagat dåvarande chemiæ professorn Johan Afzelius, som tycktes söka allting annat än uppmuntra de sällsporda anlag, som sjelfmant erbjödo sin tjänst åt den vetenskap, hvars målsman han blifvit. Redan vid Berzelii första an-

målan att få laborera visade sig denna ogenhet, då detta endast efter mycket bråk och omständigheter blef beviljad. Den handledning, som på laboratorium lemnades, blef emellertid snart litet tillfredsställande, och såsom det tycktes till ömsesidig belåtenhet såväl för laboratorn (Ekeberg) som laboranten, beslöt Berzelius att arbeta på egen hand utan att fråga någon om råd. Då han år 1798 tog medicophilosophisk examen förklarade chemiæ professorn, att ehuru Berzelius ej förtjent admitteras, ville han likväl ej för sin del hindra examen, i fall de öfriga examinatorena ej hade något deremot. Åtskilliga afhandlingar som Berzelius derefter under sina enskilda kemiska forskningar utarbetade, emottog han väl, men gjorde deraf ej annat bruk än att inskicka dem till Collegium Medicum, som återsände dem med ett artigt bref, samt derefter till Vetenskaps-Akademien, hvars sekreterare efter 3 års tid lemnade dem tillbaka med förklaring att Akademien ännu ej antagit den deri begagnade nya kemiska nomenclaturen. År 1801 aflade han emellertid utan någon svårighet med heder sin licentiatexamen och promoverades 1804 till Medicinæ doktor, då han jämte Isr. Ekström var i fråga till hedersrummet. Emellertid hade han dessförinnan afflyttat till Stockholm.

Vi ha nästan längre än utrymmet medgifver uppehållit oss vid Berzelii tidigare öden, men ingen sednare tidpunkt af hans lif synes oss mera förtjena att taga läsarens uppmärksamhet i anspråk. I det följande nödgas vi sammanfatta oss i korthet.

Berzelii tjenstemannabana visar just ingenting från vanliga ordningen afvikande, och endast långsamt kunde hans förtjenster vinna det fulla erkännande, som förr eller sednare måste blifva dem till del. Såsom ett bevis att pröfningarnas tid ej var slut med den Academiska lärokursens afslutande, må endast anföras den bekanta händelsen, då han anställd såsom Adjunct vid Collegium Medicum, dels i följd af ett misslyckadt försök med offentliga föreläsningar för Stockholms-publiken, dels genom en annan persons lätt sinne, kom i en svår penningeförådelighet och endast genom numera bergsrådet Aschans hjälp-samhet räddades från det honom redan ädömda bysättningsstraffet. Att han länge hade att kämpa med fattigdom och ringa villkor visa och hans ord, då han år 1805 emottog fattigläkare-tjensten i Adolf Fredriks församling med 66 R:dr 32 sk. lön. "Det var litet," skriver han, "men med inskränkta behof är litet ofta nog." År 1807 befordrades han till Medicinæ och Pharmaciæ Professor i Stockholm, hvilken befattning han, sedan chemien år 1810 blifvit afskiljd från de öfriga läroämnena, bibehöll ända till 1829, då han begärde tjenstledighet. Den befordran, som dock mest tillfredsställde honom själf, på samma gång den anvisade hans krafter sin rätta verkningsskrets, var emellertid den, då han 1818 erhöi sekreterareplatsen vid Vetenskaps-Akademien, som han från denna tid ända till sin död beklädde och, det behöfver ej nämnas, såsom ingen efter honom skall bekläda den. Han yttrar själf derom: "Jag kunde nu skatta mig för en af de lyckligaste menniskor. Min utkomst har blifvit ända till riklig och mina skyldigheter, med allt detta, icke annat än att egna mig som förut åt en vetenskap, som utgjort mitt lifs sällhet." Vi förbigå alla öfriga statens som enskildas förtroenden, som han vid serskilda tillfällen emottagit, och nämna af hans utmärkelser å det allmännas sida endast det, att han, 1818 adlad, 1835 samma dag han firade sitt bröllop med Elisabeth Poppus, dotter af presidenten och f. d. Statsrådet Poppus, upphöjdes i friherrligt stånd.

Rörande slutligen Berzelii verksamhet inom det område, der han egentligen vunnit sin storhet, eller inom vetenskapen, måste vi vara fåordiga och detta med så mycket mera skäl, då det för med chemien obekanta måste i alla händelser bli nästan omöjligt att rätt fatta hvad Berzelius för densamma uträttat, något som deremot för en hvar som är aldrig så litet bevandrad i de kemiska forskningarnas resultat måste vara en känd sak. Vi vilja söka uttrycka oss med största möjliga korthet. Med Lavoisiers upptäckt af syret var chemiens möjlighet gifven, men lag-

löshet och godtycklig slump herrskade ännu inom det stora riket. Berzelius bestämde i och med genomförandet af den electrokemiska teorien, hvilken makt det var, som rädde derinom, i utvecklingen af de kemiska æquivalenterna de högsta lagar, som denna makt i allt måste följa, och genom atomläran orsaken, hvarför just dessa och inga andra lagar alltid och ovilkorligen måste gälla. Berzelius gaf dymedelst vetenskapen form och systematiskt sammanhang. Men man tvingas ej blott att beundra denna snillets säkra blick, som genomskådar tingen och, lik en annan Ariadne, räcker den vägledande tråd, hvarförutan ingen utväg är möjlig ur den vill-samma labyrinthen af forskningens enstående resultat. — Man måste lika mycket häpna öfver detta oerhörda mått af arbetskraft, som gjorde för Berzelius möjligt, att till den grad genomleta vetenskapens innersta gömmor. Få ha som han lemnat bidrag äfven till dess innehåll.

Under sina sednare år försvagad till helsan, troligen hufvudsakligast i följd af arbeten i vetenskapens tjänst, nedlades Berzelius i December 1847 på sin sista sjuksäng och afled stilla efter långvariga lidanden den 7 Aug. 1848. Hans kroppsliga hydda har fallit till stoft, men så länge vetenskapen lefver, skall hans minne lefva i välsignelse.

Gabriels Giftermål.

(Ur Dickens' Household-Words.)

(Forts. från sid. 37.)

Det var nu nära dagbräckningen och stormen höll på att lägga sig — men ännu hade icke någon förändring föregått med Gabriel der han låg på knä bredvid sängen. En eller två gånger tyckte sig Rosa, när hon knäböjde vid hans sida, höra den gamle mannen svagt andas, och sträckte ut sin hand mot sängtacket; men hon kom sig aldrig för att röra vid honom eller se på honom. Det var första gången som hon någonsin varit närvarande vid någon dödsbädd; och hon var så förskrämd af den hemska tystnad, som rädde i rummet, samt Gabriels oförklarliga känslolösa tillstånd, att hon nästan var lika hjälplös som barnen vid hennes sida. Det var ej förr än den gryende dagen tittade in genom fönstret — så kyligt och så dystert men likväl så lugnande — som hon återigen började hämta sig och återvinna någon själfbeherrskning. Hon insåg då att det bästa hon kunde göra vore att genast tillkalla hjälp från närmaste hus. Hon sökte just öfvertala barnen att ensamma kvarstanna i hyddan under hennes frånvaro, då hon blef afbruten genom ljudet af fotsteg utanför dörren. Den öppnades; en karl visade på tröskeln och stod ett ögonblick stilla i halfdagern. Hon såg närmare efter, såg med ansträngd uppmärksamhet på honom. Det var François Sarzeau själf.

Han var alldeles genomvåt, så att vattnet dröp af kläderna; men hans ansigte, alltid blekt och oböjligt, syntes ej ha undergått någon särdeles förändring i uttryck genom de faror som han måste hafva utstått under natten. Unga Pierre låg nästan känslolös i hans armar. I det första ögonblickets häpenhet, skrek Rosa till af förskräckelse vid det hon kände igen honom.

"Nå! nå!" sade han trumpet och gick med detsamma rakt fram till spisen med sin börda, "gör inte något väsen. Ni hade då aldrig väntat att få se mig mera, det är jag säker om. Vi gifvo oss sjelfva förlorade och blevo endast genom ett underverk räddade." Han lade gossen så, att han skulle bli riktigt värmd af spisen: derpå vände han sig om, tog en flätad flaska ur fickan och sade: "Om det brännvinet inte hade varit!" — Han afbröt sig själf helt plötsligt — spratt till af öfverraskning — satte ned flaskan på bänken bredvid — och gick hastigt fram till sängen.

Rosa följde honom med ögonen och såg Gabriel, som hade rest sig upp då dörren öppnades, gå baklänges från sängen, när François nalkades. Den unge mannens ansigte såg ut som det helt plötsligt blifvit förvandladt i sten — dess krithvita spöklika blekhet var förfärlig att skåda. Han gick långsamt baklänges ända till

dess han kom till väggen — der stannade han alldeles orörlig, stirrande på fadren med vilda uttryckslösa ögon; han viftade med händerna framför sig och mumlade alltjämt något, men yttrade ej ett enda hörbart ord.

François tycktes icke gifva akt på sin son; han stannade vid sängen och tog fatt i täcket. "Har det hänt någonting här?" frågade han i det han drog ned detsamma.

Gabriel kunde ännu icke tala. Rosa såg det och svarade i hans ställe. "Gabriel är rädd att hans stackars farfar är död", hviskade hon.

"Död!" upprepade François utan något uttryck af sorg i tonen. "Var han mycket sjuk i natt innan det skedde? Yrade han? Han har varit bra oredig på den sista tiden!"

"Han var mycket orolig och talade om de spöklika dödsförebud som vi alla känna: han sade att han såg och hörde mycket som från andra världen underrättade honom att ni och Pierre — Gabriel!" skrek hon till, i det hon plötsligt stannade midt i talet. "Se på honom! Se på hans ansigte! Din farfar är icke död!"

I detta ögonblick lyfte François på sin fars hufvud för att närmare betrakta honom. En svag ryckning sågs verkligen i ansigtet: läpparna darrade, underkäken sjönk ned. François ryste vid denna syn och gick hastigt bort ifrån sängen. I samma ögonblick för Gabriel upp ifrån väggen; uttrycket i hans ansigte undergick en ögonblicklig förändring, hans bleka kinder lifvades af en plötslig rodnad, i det han ryckte till sig den flätade flaskan och hällde hela den lilla återstoden af dess innehåll i farfadren. Verkligheten här af förspordes nästan ögonblickligen; de svaga lifskrafterna gjorde en förtviflad ansträngning. Den gamle mannens ögon öppnades ännu en gång, hans blickar sväfvade kring rummet, och stannade omsider på François, der han stod nära intill eldstaden. Ehuru förfärlig Gabriels ställning än var i detta ögonblick, var han dock nog mäktig sig sjelf att hviska några ord i örat på Rosa. "Gå tillbaka in i sofrummet, och tag barnen med dig," sade han. "Vi få kanske något att tala om, som det vore bäst att ni inte hörde."

"Min son Gabriel, farfar darrar öfver hela kroppen," sade François. "Om han verkligen är nära döden, så är det af köld: hjälp mig att lyfta honom, med säng och allt, intill spiseln."

"Nej! nej! låt honom inte röra mig" flämtade den gamle mannen. "Låt honom icke se på mig på det viset! Låt honom ej komma när mig, Gabriel! Är det hans ande? eller är det han sjelf?"

Medan Gabriel svarade, hörde han en knackning på dörren. Hans far öppnade den, då man fick se några personer från närmaste fiskläge, som hade kommit — mera af nyfikenhet än af deltagande — för att fråga efter om François och hans gosse Pierre blifvit räddade undan stormen om natten. Utan att be någon af dem stiga in, svarade fiskaren kort och tvärt på de frågor som ställdes till honom, stående hela tiden i dörren. Under det han var syselsatt härmed, hörde Gabriel sin farfar halft medvetelöst mumla för sig sjelf — "I natt — hur var det i natt, sonson? Hvad var det jag talade om i natt? Sade jag att din far var drunknad? Det var mycket enfaldigt af mig att säga honom vara drunknad och så se honom komma levande tillbaka igen! Men nej! det var inte det — Jag är så svag i hufvudet, jag kan inte komma ihåg det! Hvad var det, Gabriel? Någonting som är för rysligt att tala om? Är det det som du hvissar om och som du darrar för? Jag sade ingensing rysligt. Ett brott? Mord och blod? Jag vet intet af något brott eller mord här — Jag måste ha varit så förskrämd att jag intet vetat till mig för att kunna prata på det viset! Köpmannens Bord? Inte annat än en gammal hög af stora stenar! Det har väl varit stormen och tanken på att jag skulle dö, och förskräckelsen för din fars skull, som har gjort att jag pratat i yrsel. Tro inte att det betyder något annat, det det tokeriet, Gabriel! Jag är bättre nu. Vi skola alla framde-

les skratta åt stackars farfar som ligger och pratar i sömnen om brott och blod och mord. Ack! stackars gubbe — i natt — yrat — inbillningar och tokigt prat af en gammal man — hvarföre skrattar du inte åt det? Jag skrattar åt det — yra på det viset — yra på —!"

Han stannade plötsligt midt i talet. Ett svagt skri, dels af förskräckelse dels af smärta, undföll honom; det uttryck i blicken af plågsam ångslan och fänig bakslughet, som hade vanställt hans ansigte under det han talade, försvann derifrån för alltid. En lindrig darrning skakade hans kropp — han drog ett eller två djupa andedrag — och blef sedan alldeles tyst och orörlig. Hade han väl dött med en lögn på sina läppar?

Gabriel blickade nu omkring sig och såg att dörren till hyddan var stängd och att hans far stod der stödd mot densamma. Huru länge han varit i denna ställning och hur många af den gamle mannens sista ord han hört, var omöjligt att gissa; men Gabriel måste rysa för det drag af misstänksamhet, som låg i hans hårda anlete, när han blickade bort från liket på sonen: och den första fråga han gjorde, då han återigen gick fram till sängen, ehuru yttrad med ett skenbart lugn, bådade icke det bästa. "Hvad talade farfar om i natt?" frågade han.

Gabriel gaf ej något svar. Hvad han redan hört och sett, i förening med tanken på all den ryslighet och allt det elände som framtiden kunde innebära, hade förlamat hans själskrafter. De utsägliga farhågor, som sakernas nuvarande ställning måste ingifva, voro af en alltför förfärlig art att han fullständigt skulle kunna göra sig reda för dem. Han hade ännu endast en dunkel känsla af dem, i sjelfva den domning som betagit honom: deremot tycktes han i alla andra hänseenden helt och hållet ha på en gång förlorat bruket af alla sina själs- och kroppskrafter.

"Är din tunga sårad, min son Gabriel, likväl som din arm?" fortfor hans far med ett bitert hänskratt. "Jag kommer tillbaka hem till dig, frälsad genom ett underverk; och du talar icke ett ord till mig. Skulle du hellre hafva sett min död än den gamle mannens der? Han kan nu icke höra dig — hvarföre skulle du då inte kunna tala om för mig hvad det varit han pratat om i natt? Jaså du vill inte? Jag säger dig, du måste göra det!" (Han gick tvärs öfver golvet bort till dörren och ställde sig med ryggen mot densamma.) "Innan någondera af oss lemna denna plats, måste du bekänna allt! Du vet att min pligt mot kyrkan bjuder mig att genast gå och underrätta presten om din farfars död. Om jag kommer att försunna denna pligt, så kom ihåg, att det är ditt fel! Det är du som håller mig kvar här — ty jag går ej härifrån förrän du lyder mig, hör du hvad jag säger, fåne! Svarta mig! Svarta mig straxt, eller skall du komma att ångra det till dina dödsdagar! Jag frågar dig ännu en gång — hvad var det din farfar sade till dig under sin yrsel, i natt?"

"Han talade om ett brott, begånget af en annan, men som han hållit hemligt emot lag och samvete," svarade Gabriel långsamt och med dystert allvar. "Och denna morgon förnekade han hvad han sagt med sina sista ord här i lifvet. Men i natt, i fall han talade sanning —"

"Sanning!" upprepade François. "Sanning i hvad?" Han tystnade tvärt, slog ned ögonen och vände sig derpå åt sängen. Ett par minuter stod han och betraktade liket stadigt; han andades härunder kort och häftigt och strök sig flera gånger med handen tvärs öfver pannan. Derpå blickade han ännu en gång upp på sonen. Under denna korta mellantid hade han till det yttre blifvit en annan man: ansigtsuttryck, röst och åtbörder voro förändrade. "Himlen förlåte mig!" sade han, "men jag kunde vara färdig att skratta åt mig sjelf, i denna högtidliga stund, att jag i tal och allt burit mig åt snart sagt som en narr! Förnekat sina ord, har han gjort det? Stackars gubbe! man säger att sjuka, som yrat, bruka komma tillbaka till sans och förstånd igen, kort före sin död; derpå är han ett

bevis. Sanningen att säga, måste också jag ha varit lite från förståndet — och derpå kan ingen undra — med allt hvad jag mest utstå i natt och hvad jag i dag mött vid min hemkomst. Likasom om du eller någon annan verkligen skulle kunna sätta någon tro till hvad en döende gubbe pratat i sin yrsel! (Men hvar är Rosa? Hvarför skickade du bort henne?) Jag undrar icke mycket öfver att du ännu ser litet förskräckt och häpen ut, och att du är nedslagen till sinnet och så der — ty du har haft en svår natt, svår på allt sätt och vis. Han måste ha varit ifrån förståndet en hel del i natt, af förskräckelse för egen räkning och förskräckelse för min skull. (Huru kunde jag väl bli ond på dig, Gabriel, derföre att du var litet upprörd — deröfver kan ingen undra — af den gamle mannens konstiga inbillningar!) Kom ut, Rosa — kom hit ut ur sofrummet, när du ledsnar vid att dröja kvar der längre; du får förr eller sednare lära dig att se döden lugnt i ögonen. Tag mig i handen, Gabriel; låt oss med ens göra upp saken, och sen aldrig mer nämna ett ord om hvad som nu hänt emellan oss. Så! du vill inte! Är du ännu ond på mig för det jag sade dig nyss? — Åja! du kommer väl att ta saken litet lugnare, när jag är här tillbaka igen. Kom ut, Rosa, det är inga hemligheter vi ha för oss här."

"Hvarthän går ni, far?" frågade Gabriel, då han såg honom hastigt gå till dörren och öppna den.

"Jag går till presten för att säga honom att en af hans församling är död, och få dödsfallet antecknad," svarade François. "Detta är min skyldighet, som jag måste fullgöra, innan jag det allra ringaste kan lägga mig till ro."

Med dessa ord skyndade han ut ur hyddan. Gabriel ryste, snart sagt, för sig sjelf, då han fann att han likasom andades friare, i samma ögonblick som hans far lemnade rummet, och kände sig mindre rysligt betryckt både till kropp och själ. Ehuru förfärlig denna tanke än var, var det ändock en förändring till något bättre att ens kunna tänka alls. Kunde väl hans fars uppförande vara förenligt med en verklig oskuld? Kunde den gamle mannens orediga återkallande af sina egna ord, om morgonen och i sonens närvaro, ett enda ögonblick uppväga den fullständiga och noggranna bekännelse, som han gjort om natten, ensam med sonsonen? Sådana voro de förfärliga frågor, som Gabriel nu gjorde sig sjelf: han ryste för att besvara dem. Likväl måste detta tvifvelsmål, hvars lösning på ena eller andra viset måste ha en oåterkallelig inverkan på hela hans framtid, i alla händelser förr eller sednare lösas! Det fanns endast ett sätt att straxt skingra all ovisshet — att genast, under fadrens bortovaro, gå och undersöka det der gömstället under "Köpmannens Bord." Hade farfadern verkligen gjort sin bekännelse vid fullt medvetande, hade denna plats (som Gabriel väl visste vara skyddad för väder och vind) aldrig sedan mordgerningens begående blifvit besökt, hvarken af mördaren eller hans ofrivillige medbrottsling: om också tiden hade förstört allt annat, måste dock ben och hår finnas der att bära vittnesbörd om sanningen — ifall det verkligen var sanningen som han hört. Då öfvertygelsen härom klarnade för Gabriels inre, blef han plötsligt blek om kinden: han stannade obestämmande midt emellan spiseln och dörren. Derpå såg han tvekande ned på liket i sängen, till dess på en gång hans häftiga känslor fingo ett utbrott. Han betogs af en vild, feberaktig otålighet att lära känna det värsta, utan ett ögonblicks dröjsmål. Han gaf sig nätt och jämt tid att säga till Rosa att han snart skulle vara tillbaka samt att hon fick lof att vaka öfver liket till dess, och lämnade så hyddan, utan att afsida hennes svar, till och med utan att se sig om när han stängde dörren efter sig.

Der funnos två gängstigar till Köpmannens Bord. Den ena, något längre, utmed strandklipporna; den andra tvärs öfver ljungheden. Den sednare följde dock ett stycke stigen till byn och kyrkan. Gabriel var rädd att hans far skulle få se honom, om han gick häråt, och tog derföre strandvägen. På ett ställe svängde sig äfven

denna inåt landet omkring några af de många gamla Druidmonument som ligga spridda öfver hela denna trakt. Dessa lågo tämligen högt och man hade från dem fri utsigt öfver vägen till byn, just der den, ej särdeles långt derifrån, skiljde sig från gångstigen, som öfver heden förde till Köpmannens Bord. Här urskiljde Gabriel gestalten af en karl, som stod med ryggen vänd mot hafstrand. Afståndet var allt för stort, för att bestämdt kunna säga hvem det var: det var dock ej olik Franzois Sarzeau och således ganska troligt att det i själfva verket var han. Hvem det då var kunde man tydligt se, att han ej visste riktigt hvilken vägen han skulle gå. Hans första rörelse framåt var att gå ett stycke på stigen till Köpmannens Bord — derpå vände han om igen och gick mot husen och kyrkan, som man kunde se på afstånd. Två gånger gjorde han på samma vis; och det var först efter ett långt dröjsmål som han omsider tycktes besluta sig för vägen till byn. Då lemnade Gabriel sin utkik bland stenarna, der han instinktmässigt hade stannat några minuter, och fortsatte sin egen väg framåt. Kunde väl den der karlen verkligen vara hans far? Och om så vore, hvarföre beslöt han sig då icke till att gå åt byn, innan han två gånger förgäfvos sökt förmå sig att följa den rakt motsatta vägen mot Köpmannens Bord? Kunde han verkligen vilja gå dit? Hade han väl hört namnet, då den gamle mannen i sina sista ord talade derom? Och hade väl modet svikit honom, då han ämnade göra sig säker genom att skaffa undan —? Denna sista fråga var för ryslig att genomföras till slut: Gabriel förqvåde den, betagen af fasa, i djupet af sitt hjerta och gick framåt.

Han nådde fram till det stora Druidmonumentet utan att på vägen möta någon enda lefvande varelse. Det var i soluppgången, och de väldiga stormmoln, som under natten höljt himmelen, höllo just på att sprängas sönder öfver hela horisonten i öster. Bølorna fortforo ännu att dansa och skumma, så att det tog sig präktigt ut i solskenet; men stormen hade saktat sig och öfvergått till en god, frisk bris. När Gabriel blickade upp och såg, huru skönt alla tecken till en vacker dag voro skrifna på himmelen, darrade han vid tanken på den undersökning som han var i begrepp att göra. Åsynen af den klara, upplifvande soluppgången stod i skarp och förfärlig motsats till de mistankar om ett begånget mord, som grodde i hans själ. Han visste dock med sig att han måste fullfölja sitt förehafvande, och samlade sitt mod att möta dess favor: han vågade icke återvända hem till hyddan, innan hemligheten var uppenbarad med ens och för alltid.

Köpmannens Bord utgjordes af två stora flata stenar, som hvilade på ett underlag bildadt af tre andra upprättstående. I dessa oroliga tider hade ännu ingen af nutidens alltransakande resande hittat vägen till Druidmonumenterna i Bretagne och ingången till rummet under stenarna, som bildade ett slags kammare, endast framtill öppen — churu det sedan ofta besökts af nygiriga resande — var vid denna tid nästan tillspärrad af björnbärsbuskar och ogräs. Gabriel blef vid första ögonkastet på denna massa af lefvande buskar och gammalt ris öfvertygad om att ingen fot på lång tid trängt in derigenom — kanske icke på årtal. Utan att tillåta sig ett ögonblicks tvekan (han kände att det ringaste uppskof lätt kunde rubba alla hans föresatser) banade han sig så försigtigt som möjligt väg genom buskarna, och lade sig ned på knä i den låga mörka, oregelbundna ingången till rummet under stenarna.

Hans hjerta klappade våldsamt, han kunde knappast andas; men han gjorde våld på sig och kröp några steg in i hålan, hvarunder han kände med handen omkring sig på marken. Han rörde vid något! Något som han ryste för att vidröra; något som han gerna hade velat släppa, men som han dock grep stadigt om, till trots af sig sjelf. Han kröp nu tillbaka ut i fria luften och solskenet. Var det väl ett människoben? Nej! han hade låta bedraga sig af sin uppjagade inbillning — det var ej annat än ett gammalt torrt trädstycke som han fått tag i!

Full utaf blygsel öfver att så hafva bedragit

sig sjelf, var han just i begrepp att kasta ifrån sig trädstycket, innan han återigen begaf sig in i rummet under stenarna, då han helt plötsligt kom att besinna sig på något annat. Ehuru ett svagt ljus trängde in genom ett par springor mellan stenarna, var det dock så mörkt längst inne i hålet, att ögonen föga kunde vara till nytta vid undersökningen, äfven under en solklar morgon. Besinnande detta, tog Gabriel fram sin skörlåda och sina svafvelstickor, något som han — enligt bruket i hans landsort — alltid bar på sig för att tända på sin pipa, i afsigt att använda trädstycket såsom en fackla att lysa sig äfven i den mörkaste vrån, då han återigen kröpe in under stenarna. Lyckligtvis hade trädstycket legat så länge i skydd för regn och väta att det var torrt som fnöske och tog eld nästan lika lätt som en papperslapp. Så snart han väl fått det i full låga, kröp Gabriel åter in under Köpmannens Bord — den gången trängde han med ens så långt in som han kunde komma.

Han dröjde qvar så länge ibland stenarna att trädstycket hann brinna upp nästan ända ned till handen, hvarmed han höll det. När han kom ut igen och slängde den brinnande trädstumpen ifrån sig, var hans ansigte höljdt af en stark rodnad, hans ögon strålade. Han hoppade sorglöst och ledigt ut på heden, tvärsöfver de buskar, genom hvilka han förut så försigtigt letat sig en väg, i det han utropade: "Jag kan gifva mig med Rosa med godt samvete, nu — ja, jag är son till en man med så god heder som någon i Bretagne!" Han hade noga ransakat hvarje vrå under stenarna, utan att kunna upptäcka det ringaste spår till att någon död kropp någonsin blifvit undangömd under Köpmannens Bord.

(Forts. n. gång).

Om behovet af Lifräddnings-Anstalter på Rikets Kuster.

(Ur Tidskrift för Sjöväsendet.)

Det fanns en tid då fördomar och vidskepelse villigt lånade sitt stöd åt rofgirighet och egennytta; då menniskor, känslolösa som klippan mot hvilken de sågo sina likar krossas af vågorna, ansågo såsom "farligt och olycksbringande att beröfva hafvet ett lefvande offer, som det en gång omslutit;" under det att roflystnaden med giriga blickar betraktade den redlöse seglare, som stormen inkastat bland bränninarna.

Dessa tider hafva lyckligtvis försvunnit för mildare känslor, och man ser icke sällan afkomlingar af desse barbarer, som fördom, qvåfvande mensklighetens röst, låto medbröder omkomma, nu med ädel sjelförsakelse våga lifvet för deras frälsning; under det att filantropen, outtröttlig i sina ädla omsorger, uppjuder allt att finna medel till räddning af menniskolif och egendom.

Andra länder visa i detta afseende vackra framsteg, bland hvilka uppfinningarna af lifbergnings-båtar och räddnings-raketer blifvit på många ställen, der förr sällan någon skeppsbruten undslapp med lifvet, med fördel använda. Att förtiga hvad andra nationer i denna väg åstadkommit, vil jag blott uti minnet återföra, hvad våra patriotiska grannar, Danskarna, vidtagit till befrämjande af lifbergning åt skeppsbrutna, genom anskaffandet af räddnings-båtar och raketer på många ställen å Danska kusterna; hvarom utförligt kan läsas i "Nyt Archiv för Söväsendet, Anden Række N:o 37", hvaraf ett utdrag finnes i Tidskrift i Sjöväsendet för Mars månad 1852. Men äck! att man skall behöfva fråga: hvad hafva vi i vårt kära Fädernesland gjort för en så vigtig sak? — Jo! för många år sedan fanns här en inrättning känd under namn af *Dykeriet*, som hade sig uppdraget bestyret med bergningar vid strandningar. Ändamålet dermed var utan tvifvel godt och välgörande; men det uppfyllde icke detsamma på ett sätt som motsvarade allmän belåtenhet, utan råkade, efter hvarjehanda sanna eller osanna beskyllningar, uti misskredit, som påskyndade dess upplösning.

Sedan den tiden har vetterligen intet annat blifvit gjordt till hjälp ur sjönöd, än hvad den

enskilda behjertenheten af egen förmåga; med oftast svaga medel förmått åstadkomma.

För att emellertid icke alldeles likgiltigt åse ett förhållande, uti hvilket vi stå så långt tillbaka för andra nationer, har Kongl. Örlogsmanna-Sällskapet förskaffat sig ritningar till godkända räddnings-båtar och modeller till räddnings-raketter, med tillhörande apparat, i hopp om utväg, att möjligen framdeles kunna åstadkomma införandet deraf inom Fäderneslandet. Men hvad förmår den bästa vilja der medel saknas? — Understödes den icke af ett allmännare deltagande, måste saken af sig sjelf förfalla, och med bedröfvelse torde man ännu mången gång få höra omtalas, huru behjertade män varit overksamme vittnen till, att förtiga andra, sådana fasansfulla uppträden, som sednast timat på Sandhammaren natten till den 17, då 9 menniskolif, och vid Kullen den 21 December 1852, då ett fartygs hela besättning uppslukades af vågorna. Troligen hade de flesta, om ej alla, blifvit räddade om medel dertill icke saknats. Men, torde någon invända, hviken ofantlig kostnad om våra vidlyftiga kuster skola förses med räddnings-anstalter i tillräcklig mängd för att vara till hands allestädes der skeppsbrott kunna inträffa. Visserligen, om man förutsätter nödvändigheten af ett så stort antal; men detta är ingalunda behöfligt. Dock, om än så vore, skall man beständigt förblifva likgiltig och skaffa hjälp åt ingen, derföre att man ej kan hjälpa alla? Låtom oss emellertid tillse hvad det verkliga behovet påkallar. Erfarenheten har visat, att, ehuru klippbestödda Svenska kusterna i allmänhet äro, hafva dock skeppsbrotten (jag räknar härtill icke en del mindre betydande påstötningar i eller utom skärgården) jemförelsevis på skiljda ställen varit mycket olika. Så t. ex. ser man (då man undantager Öland och Gottland) få af svårare beskaffenhet hafva inträffat på rikets östra kust, norr ifrån räknadt till Kalmarsund. Derifrån söderomkring längs vestra kusten mot Bohus län tilltaga de i myckenhet, och har isynnerhet trakten kring sundet och södra delen af Skåne, under sednare delen af år 1852 varit bedröfliga skådeplatser för många olyckshändelser. Orsaken härtill är naturlig, om man tänker sig den väg, som hela den stora massan af till och från Östersjön gående fartyg har att passera, och man föreställer sig de svårigheter, af stormar och häftige strömsättningar, mot hvilka de uti detta trånge farvatten hafva att kämpa. Således är det förnämligast åt detta håll, som uppmärksamheten först bör riktas. Man finner då, att vissa kuststräckor, såsom t. ex. sydöstra delen af Blekinge, Åhus-bugten, Sandhammaren, Falsterbo, kusten mellan Helsingborg och Kullen, åtskilliga delar af Halland och Bohus Län samt Öland och Gottland, hafva många farliga ställen hvaräst skeppsbrott inträffat, och således borde förses med räddnings-anstalter, bestående af lifbergnings-båtar och raketer, eller ettdera af dessa särskildt; beroende af omständigheter, som vid en noggrannare undersökning än som här kan ifrågakomma böra närmare bestämmas.

Det skall då troligen visa sig att, åtminstone till en början, antalet icke behöfver blifva så stort, som man föreställer sig, eller kostnaden så betungande, att icke vi, lika väl som Danskarna, skola förmå bära den, om samma anda för allmänt väl lifvar oss.

Dock, hvarföre betvifla viljan hos en ädel nation, bland hvars modiga söner så många tusende skulle i trots af hotande faror, räcka hjälpsamma händer åt nödställda likar, om behovet det påkallade. Nu är här icke frågan om att taga andras mod uti anspråk, än dessa hårda kustboars, som äro så ense vid farorna på hafvet, endast att understödja dem med en skärf af det öfverflöd man så ofta skänker åt flården och fåfången, för att bereda dem medel att ila den mot döden och farorna kämpande sjömannen, mången gång en kär anhörig, till hjälp och undsättning. Men, torde någon invända, hvarföre icke direkt framställa en så vigtig angelägenhet på ort, som vederbör? — Denna utväg bör visserligen icke förbises. Dock måste icke de kommuner, som draga största fördelen af skeppsfarten, lämpligast själfva skulle kunna förena sig om anskaffandet af räddnings-anstalter?

Utan att i ringaste mån vilja betvifla höga vederbörandes vilja att med värma omfatta den goda saken, äga de icke alltid i sin makt att disponera öfver medel, om de icke understödjas med deltagande af nationen; och hvarföre skulle den ej känna sådant för dess handel och sjöfart samt för våra raska sjömän, som bland mödor och försakelser af alla slag tillföra oss vårt behof och vårt öfverflöd; kanhända mången gång njuta vi frukterna af deras redan utstånna favoror, just då de, under nya bemödanden, slungas mot bränningarna vid våra kuster, i åsynen af rådlösa åskådare, som endast genom brist på medel hiudras att räcka dem en räddande hand. Hvilken smärtande förebräelse för oss skulle det ej vara om de skeppsbrutna dervid utropade: "Hvarföre kastades vi ej mot en annan strand, der man icke lemna skeppsbrutna åt sitt hårda öde!"

Skall Sverige i detta hänseende alltid blifva stående ett sekel efter andra nationer, fruktande att offra en jämförelsevis ringa penning för mensklighetens väl? —

En orkan på Antigua.

(Ur Nautical Magazine, efter Tidskrift för Sjöväsendet.)

Läsare! har du någonsin varit med om en Vestindisk orkan? har du sett någon sådan, så är jag säker att du med mig hjertligen önskar slippa se någon igen. Det må nu ligga någonting stort och hänförande i dessa fasans scener, men få äro dock de som önska att förnya bekantskapen.

Följande beskrifning på en ovanligt allvarsam orkan, härleder sig från en uppsats, antecknad i Augusti månad, för några år sedan. Jag var vid tillfället på besök hos en vän vid Dry-hillhouse, i granskapet af St Johns, hufvudstaden på Antigua. Det är en svag erinran af en olycka, som länge skall fördystra öns annaler.

Medlemmarna af min väns familj voro en morgon bittida uppe, glädt sysselsatta med förberedelserna till ett bröllop. Negerqvinnor och barn sysslade sorgfria och lyckliga i den herrliga tropiska grönskan. Om det lummiga löfverket någongång bortskymde dem, hördes dock alltid deras ifriga prat och gälla skratt, samt då och då en sångstump af den äkta komiska sort, hvaruti negrer äro mästare. Ett sådant lif och en sådan bekymmerslös glädje kan en nordbo knappast föreställa sig. Jag vågar påstå, att en negers glädighet öfverträffar alla andra menskliga varelsers.

För att icke förlora något af det nöje, som jag visste att denna morgon skulle föra med sig, hade äfven jag stigit upp tidigt. Aldrig glömmar jag den prakt, med hvilken dagen randades, fåfängt letar man utom tropikerna efter dess make. Solen höjde sig majestätiskt ur det lugna hafvet, förgyllande några få strödda moln, "benådande bergstopparna med en kunglig blick" och så småningom belysande vegetationens prunkande färgor. Jag skådade med hänryckning denna högtidliga naturscen; mina tankar leddes deraf ovilkorligen på Skriftens ord: "Himlarna förtälja Guds ära och fästet förkunnar hans händer verk."

Mina betraktelser blefvo här afbrutna af en svart tjenstflicka, som bjöd caffè och en cigarr, enligt bruket på Vest-Indiska plantager. Med förvåning märkte jag att hennes ansigte uttryckte någonting ovanligt, nästan hemskt, och nyfiket undrade jag hvad som kunde vara orsaken dertill.

"Massa", sade hon, "här är caffèet, huru står det till med er denna vackra morgon"; med en betydelsefull blick tillade hon: "Gamle massa frågar, om ni inte lite ville titta på Barometern."

"Tack skall du ha, kära Nancy, jag mår alldeles förträffligt, men det kan ju vara tids nog att se efter vädret sedan jag slutat mitt caffè. Men huru är det med dig, Nancy?"

"Så der, jag tackar, icke just rätt bra", svarade flickan med en suck och lemnade mig.

"Det här är nu besynnerligt", tänkte jag, "hvad har barometern att göra med mitt caffè; det är första gången sedan min hitkomst, som man frågar mig på det viset. Någonting eget

måste det likväl vara med väderleken. Få se, om jag ej kan fundera ut det."

Således såg jag mig ikring åt alla håll, men fann ingenting anmärkningsvärdt, om jag undantager att en tung mist långsamt smög sig fram öfver landskapet, och att för tillfället rådde en ovanlig tystnad.

När jag efter några minuter hade slutat min cigarr, gick jag in i min väns sängkammare. Fastän vanligen bittida uppe, låg han ännu, när jag inträdde.

"Hallo! ligger ni ännu. Upp och arbeta! Ni har göra så det räcker till för hela dagen, det är säkert. Upp med er!"

"Mätte det vara himlens vilja," svarade han allvarsamt, "att jag icke får för mycket att göra innan några timmar äro förbi. Vi hafva en orkan i antågande, jag är säker derpå."

"Nonsense", inföll jag, "barometern står stadig på 30, och har till och med stigit sedan gårdagen."

"Min heders bror!" sade min vän högtidligt. "Jag har nu varit 30 år bosatt i Vestindien, och under denna tid varit vittne till åtta orkaner. Af de tre sista hade jag en förkänning inom mig; dessa olycksbådande känslor äro nu tio gånger starkare än någonsin; lita på det vi hafva en fasans dag framför oss."

Att aningar, sådana som min väns vid detta tillfälle, äro ofelbara, derom har jag sedermera mer än en gång öfvertygat mig. Man får söka orsakerna dertill dels i fysiska oordningar inom människokroppen, dels uti anmärkta meteorologiska egenheter. Mr Howisson anmärker i sitt verk om europeiska kolonierna: "Personer, som länge varit bosatta på Vestindiska öarna, kunna med en märkvärdig noggrannhet, genom vissa tecken i atmosfären, förutsäga orkaners annalkande. Denna bestämda förkänsla af faran är dock af ringa nytta, vare sig i land eller ombord på fartyg, emedan oftast alla försigtighetsmått tillintetgöras af stormens häftighet. Dagen före en orkan är vädret alltid lugnt och soldisigt; sjöbrisnen kommer ej på vanlig tid, om den ens kommer alls. Himmelen är röd, men ej klar, och horisonten öfverdragen med moln; bränningarnas brusande hörs tydligare än vanligt, och åskan dånar ständigt nära eller fjeran. Stiltjen afbrytes af byar, vexlande från olika håll och tilltagande i styrka, tilldess slutligen orkanen med ens med full våldsamt utbryter." Så är också i allmänhet förhållandet, fast ej vid det tillfälle jag nu går att beskriva.

Som jag märkte, att min vän menade allvar, och att han riktigt led under inflytandet af sina aningar, lofvade jag att noga gifva akt på luften och barometern. Denna försäkran tycktes lifva honom något. "Jag öfverlemnar åt er att taga hvad försigtighetsmått ni kan," sade han; "jag är alldeles maktlös, och så är alltid fallet med mig när någon orkan är i faggorna. Inom 24 timmar hafva vi honom här."

Man kan knappast begära, att en ung man, som under fem års tid kultrat verlden omkring på småfartyg, skulle sympatisera med den klimatvane och nervöse plantage-ägaren. Jag lemnade sängkammaren vid ett ypperligt lynne, icke allenast utan farhåga, utan till och med långtande att få skåda naturfenomenet, såsom någonting särdeles pikant. Så tanklös är ungdomen. Utanför byggningen träffade jag hushållerskan Betsey, som höll på att mata hönsen.

"Nå Betsey", sade jag, "hvad säger ni om att Massa tror att vi få oss en orkan i dag." Aldrig hafva några få ord haft en större effekt. Betsys prat med sina tuppar och hönor upphörde på ögonblicket. Leendet, som hade spelat kring hennes tjocka läppar, utbyttes mot en gudsnädelig min. Kornsället föll ur hennes händer, och jag vågar nästan påstå, att hon bleknade. Det syntes tydligt, att hon dittills varit alldeles okunnig om sin husbondes aningar.

"Åj, åj, åj!" snyftade hon, "Massa har alltid rätt", och störtade vildt bort. (Forts. n. g.)

Strögods.

— Ifrån den tid man på vestra kusten af Jutland samt på Bornholm efter engelskt mönster inrättade så kallade räddningsstationer,

försedda med räddningsbåtar och andra i sednare tider uppfunna anstalter till räddande af besättningarna från strandade fartyg, har man medelst dessa anstalter frälsat icke mindre än 115 skeppsbrutna, deribland 72 endast med tillhjälp af raketer (som användas för att medelst ett tåg åstadkomma en förbindelse mellan stranden och ett nära derintill liggande skeppsvrak). Märkvärdigt nog har under hela denna tid ingen enda person omkommit genom strandning på Danmarks alla kuster. Man inser häraf hvilken välgörande verkan det skulle medföra, om man äfven i Sverige bekostade dylika anstalter. Våra kuster äro visserligen vidsträckt; det vore dock en god sak, om man åtminstone till en början utvalde de för sjöfarande farligaste sträckorna. Det anförda exemplet visar tillräckligt hvad man äfven på sådant sätt kan uträtta. En riksdagsman i Borgareståndet, ifrån Skåne, har vid nu pågående riksdag gjort en motion om ett anslag af 5000 Rdr Bko till anskaffande af räddningsbåtar i Sundet; detta är ej särdeles mycket begärdt för en så vigtig sak; godt vore ändå om man genast finge en sådan liten början, mera kunde komma sedan.

— Bland de 18,614 personer, som under loppet af år 1853 dött i Wien, lära icke mindre än 5655, eller nära en tredjedel, ha affidit i lungst. Man har trots sig finna orsaken till detta förhållande i de skarpa vindar, för hvilka denna hufvudstad är utsatt, i förening med *damm* (?) i förstäderna. Besinnar man att lungstoten nästan alltid kräver sina offer bland ungdomen, som annars är minst utsatt för dödliga sjukdomar, finner man lätt huru beklagligt ett sådant förhållande är; nog är dock himlens vindar och gatornas damm icke stort mindre oskyldiga i Wien än annorstädes. Orsaken ligger nog djupare; det är frukten af det gränslösa sedeförderf, som råder i detta despotismens Eldorado, ett sedeförderf, som ingalunda blifvit hämmadt genom de band af yttre anständighet, hvarigenom Maria Theresia, glörlöfdest i äminnelse, sökte betvinga det. Genom utsväfningar försvagade föräldrar fostra svaga barn, som sjelfva i otid falla offer för samma laster.

— Ett postfartyg från Liverpool, vid namn "Staffordshire", har nyligen strandat på Amerikas kust: nära 180 resande omkommo tillika med kaptenen; en laddning af 300,000 dollars värde gick också förlorat.

— Af den påbörjade banan öfver Panamanäset var den 1 Jan. detta år en sträcka af 31 engelska mil färdig till begagnande. Den återstående delen af banan har ej mer än 18 miles längd och torde inom kort nalkas sin fullbordan.

— En f. d. Militär-läkare har tillbudit Krigsministeriet i Preussen en nyupptäckt hemlig method att göra soldater osårbara för kulor och hugg. Köpesumman är sannerligen en småsak, 25,000 dukater. Att uppfinnaren har några skrufvar lösa, är nog ofelbart. En skämtsam tysk tidningsskrifvare håller före, att han borde först försöka methoden på sig sjelf, resa till Donau och der skaffa sig ett godt intyg. Annars vore det nog så godt att genast skicka honom på därhuset.

ILLUSTRERADT MAGASIN

utkommer under loppet af innevarande år ett nummer hvarje *Lördagsafton* från Anders Lindgrens Boktryckeri i Götheborg. PRENUMERATION emottages af Herrar Bokhandlare och å alla Kongl. Postkontor. Priset för helt år eller 52 nummer af 8 sidor eller 24 spalter med en stor mängd illustrationer är 6 Rdr 32 sk. Banko. Prenumeration kan dock äfven ske för halfår med 3 Rdr 32 sk. Banko. *Postförvaltaren* är i dessa priser inberäknadt.

GÖTHEBORG den 7 Januari 1854.

Utgifv. af ILLUSTRERADT MAGASIN.

GÖTHEBORG.

På Anders Lindgrens förlag.

SNÄLLPRÄSSTRYCK AF ANDERS LINDGREN.